

Arbeidslivskriminalitet i Norge

Situasjonsbeskrivelse 2017

Formålet med situasjonsbeskrivelse

- å samle og systematisere ny og eksisterende kunnskap om arbeidslivskriminaliteten
- som grunnlag for etatenes egne og felles tverretattlige prioriteringer

Hovedfunn

- **Vanligst:** Svart arbeid og omsetning i sammenheng med sosial dumping er de vanligste formene for arbeidslivskriminalitet
- **Økende:** Tilsynelatende lovlige virksomheter for å kamuflere kriminalitet
Hyppig flytting av aktivitet mellom kriminelle virksomheter
Metoder for å unngå arbeidsgiveransvar
- **Utfordrende:** Manglende sanksjonsmuligheter eller vansker med å skaffe tilstrekkelig dokumentasjon, særlig hos utenlandske mobile virksomheter, ved svart arbeid og trygdesvindler, m.m.

Arbeidslivskriminalitet

MOTIVER

METODER

KONSEKVENSER

UTVIKLING OG OMFANG

Tilretteleggende faktorer – Trekk i samfunnsutviklingen

INNVANDRING

ØKONOMI OG SYSSELSETTING

HOLDNINGER

Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet

FORDELER

SUKSESKRITERIER

VIRKEMIDLER

UTFORDRINGER

MOTIVER

økonomisk fortjeneste:

- besparelser på arbeidskraft, innsatsvarer og tilegninger av urettmessige inntekter
- fordekke eller legge til rette for annen kriminalitet
- fremme egen konkurransesituasjon

DE KRIMINELLES METODER

- fra «helsvart» til legalt ytre
- raske endringer, flytting av aktivitet og komplekse selskapsstrukturer
- utnyttelse av arbeidstakere
- nettverk, multi- og undergravende kriminalitet
- bedragerier, fiktive arbeidsforhold
- tverrgående metoder

KONSEKVENSER

- arbeidstakere og arbeidslivet
- skattefundament og legitimitet
- konkurranseforhold
- publikumssikkerhet

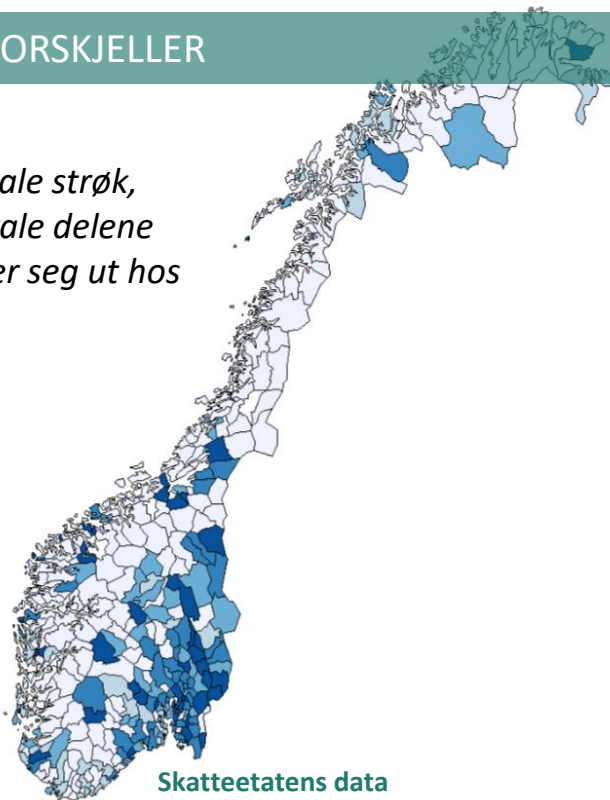
UTVIKLING OG OMFANG

- det vanligste er svart arbeid og omsetning
- økt utnyttelse av arbeidskraft
- kort levetid og flytting av kriminell aktivitet
- økning i ID- og dokumentmisbruk
- Trygdebedrageri, skatteunndragelser og konkursskrim fremstår stabilt

GEOGRAFISKE FORSKJELLER

Kommuner i sentrale strøk, og særlig de sentrale delene av Østlandet skiller seg ut hos begge etater.

Skatteetatens data

Arbeidstilsynets data

ARBEIDSLIVSKRIMINALITET

BRANSJEVISE FORSKJELLER

Bransjene som utpeker seg har gjerne høy andel av utenlandsk arbeidskraft og arbeid som ikke krever høye fag- og språkkunnskaper

Arbeidstilsynet

- bilverksted
- bygg ferdigstilling
- servering
- produksjon av maskiner og utstyr
- bygg oppføring
- skjønnhetspleie

Skatteetaten

- bygg ferdigstilling
- rengjøring
- utleie, leasing
- manglende bransjekode
- bygg oppføring
- transport av gods

TILRETTELEGGENDE FAKTORER

Innvandring

Med innvandring følger tilgang til billig, men sårbar arbeidskraft

Syssetting

Høy arbeidsledighet, særlig blant unge ufaglærte, øker villigheten til å arbeide i virksomheter med dårlige arbeidsbetingelser, eller svart arbeid

Holdninger

Når kjøperne har større aksept for arbeidslivskriminalitet, vil etterspørselen etter svarte tjenester øke.

Regelverk

Mangler i regelverk og utilstrekkelige håndhevingsmuligheter for etatene kan virke tilretteleggende.

TVERRETATLIG INNSATS: FORDELER

- informasjonsutveksling øker avdekkingsmulighetene
- kompetanse på andre etaters ansvarsområder
- samlet oppfølging av flere lovbrudd
- velge det mest kostnadseffektive sanksjonsmiddelet – mindre lovbrudd ilegges administrative sanksjoner: Raskere reaksjoner og frigjøring av politiresurser
- ramme de kriminelle fra flere hold
- redusere «silo-tenkningen»

TVERRETATLIG INNSATS: SUKSESSKRITERIER

- oppfølging av saker i egne linjer
 - tilgang til politi og påtale for å avklare prioritering
- delvis frigjøring fra egen etats måltall
- noe mer dynamisk styring
- systemer for registrering av kriminell aktivitet
- overordnede analyser
- økt kunnskap om:
 - ID-misbruk
 - informasjonsutveksling med utlandet
 - virkemidler
 - nyere betalingstjenester

*Arbeidslivskriminaliteten er dynamisk.
Kriminaliteten er profittmotivert.*

Det vi ser er at de som driver arbeidslivskriminalitet stadig tenker nytt og finner nye former. De finner nye bransjer eller finner former med et respektabelt ytre.

Hans Christian Holte, Skattedirektør